

De la Revoluția Pașnică la Revoluția Vajnică. Leipzig și Timișoara – destine convergente și divergente*

The first part of this paper underlines the implications of the concept of “hero” in the light of both the Peaceful Revolution which began in Leipzig and Berlin in 1989 and the “fight” for supremacy between these two heroic cities, starting from the book of the journalist Thomas Mayer: *“Helden der Friedlichen Revolution. 18 Porträts von Wegbereitern aus Leipzig / The Heroes of the Peaceful Revolution. 18 Portraits of the Pioneers from Leipzig”* and the column: *“Das Ende der DDR. Welche war die Heldenstadt? / The End of the DDR. Which was the heroic city?”*, written by the journalist Evelyn Finger and published in September 2009 in the weekly newspaper from Hamburg, „Die Zeit”.

Further on, the Peaceful Revolution of the German Democratic Republic is compared to the Romanian Fearful Revolution which began in Timisoara, in December 1989, being thus emphasized the similarities and the differences between these two major European events, in the light of the tragic outcome of the last European Revolution.

Key words: Peaceful Revolution, Fearful Revolution, hero, Leipzig, Berlin, Timișoara, prayers, Christoph Wonneberger, Christian Führer, László Tóké.

În Anul 1989 „fața” Europei s-a schimbat dramatic. Și ireversibil. Pentru unii în bine, pentru alții în rău, totul în funcție de orizontul fiecăruia de așteptare. Revoluțiile succedate în Europa în 1989 au fost urmarea unei boli instalate în „organisme” secătuite de foamete, sărăcie și război, care s-a prelungit decenii la rândul, dovedindu-se, aparent, incurabilă. Țările Europei de Est s-au molipsit vertiginos de boala comunismului, iar „anticorpii” care mai existau au fost insuficienți pentru a opri extinderea „infecției”.

Exceptând România, Revoluțiile din Europa de Est au avut o desfășurare total atipică față de cum ne obișnuise istoria. Revoluția din Germania se numește **Pașnică**, cea din Cehoslovacia este **de Catifea**, iar pe cea din România îndrăznesc să o denumesc **Vajnică**, după o prealabilă descindere în *Dicționarul explicativ al limbii române*, unde am găsit pentru cuvântul *vajnic* o mulțime de conotații: 1. energic, viguros, puternic; aprig, dârz; grozav, cumplit; 2. important, grav, serios; (rar, despre oameni) de seamă; marcant, ilustru. Cel puțin jumătate din aceste atribute se pot aplica

---

* Comunicare susținută în 10 decembrie 2011, cu prilejul simpozionului *Revoluția din Decembrie 1989. Timișoara, primul oraș liber al României*, organizat de Asociația Memorialul Revoluției, sub patronajul Consiliului Județean Timiș și în colaborare cu Muzeul Banatului și cu Biblioteca Județeană Timiș.

Revoluției Române din Decembrie 1989, care a început cu lumânări, ca în Leipzig, dar s-a sfârșit cu sânge.

Am ales să pun Leipzigul față în față cu Timișoara la doi ani după demararea unei colaborări cu Asociația *Archiv Bürgerbewegung Leipzig / Arhiva Mișcării Civile Leipzig*, fondată în anul 1991, curând după *Wende / Cotitură*, cum numesc germanii perioada plină de transformări din Germania de Est, delimitată între alegerile locale din mai 1989 și primele alegeri parlamentare libere din martie 1990, fără de care nu ar fi fost posibilă Reunificarea Germaniei.

Colaborarea dintre Asociația *Archiv Bürgerbewegung Leipzig* și Memorialul Revoluției din Timișoara, despre care am vorbit pe larg în numărul 8 al buletinului nostru, s-a concretizat prin vernisarea, în noiembrie 2010, a expoziției itinerante *Revoluția Română din Decembrie 1989 în imagini* și prin prezentarea filmului *Noi nu murim!*, evenimente urmate de o interacțiune cu publicul.

Revenirea în țară a fost plină de impresii și emoții, dar și de cărți pe tematica acțiunilor de protest inițiate de grupurile opoziționiste care s-au format și au activat în Leipzig în anii ce au precedat căderea Zidului Berlinului din noiembrie 1989 și Reunificarea Germaniei din octombrie 1990.

Una dintre cărțile care m-au incitat la lectură a fost *Helden der Friedlichen Revolution. 18 Porträts von Wegbereitern aus Leipzig / Eroii Revoluției Pașnice. 18 portrete de deschizători de drumuri din Leipzig*, care face parte din Seria monografică a Oficiului pentru Administrarea Arhivelor Stasi din Sachsen, apărută la Leipzig în 2009, sub semnătura lui Thomas Mayer, reporter șef la cotidianul „Leipziger Volkszeitung“, al cărui prim număr vedea lumina tiparului la 1 octombrie 1894.

Cartea în discuție am recenzat-o în numărul trecut al buletinului nostru, deci nu voi insista asupra ei. Motivul pentru care fac din nou referire la ea este că îmi slujește de minune la dezvoltarea temei abordate în lucrarea de față. Conceptul de *Erou* a suferit în timpurile noastre moderne o serie de metamorfozări, fapt ce reiese cu pregnanță din portretizarea celor 18 opoziționiști din Leipzig, întreprinsă cu recuzita jurnalistului, la care se adaugă o doză, nu mare, de implicare afectivă, dar suficientă pentru a ne apropia, odată cu autorul, de acești oameni care s-au decis să întreprindă ceva contra sistemului, fără să se gândească la consecințele gestului lor și fără să bănuiască, niciun moment, că vor intra în istorie.

„Un erou este o persoană cu capacități și trăsături care se disting în mod deosebit, pe care aceasta le pune în mișcare pentru realizări excepționale:

așa numitele fapte eroice”¹, remarcă autorul în scurtul său cuvânt introductiv. Eroii portretizați în cartea lui sunt, ne avertizează Thomas Mayer, „(...) mai curând *eroi liniștiți*. Ei nu s-au aflat și nu se află nici în prezent, de cele mai multe ori, în atenția publică”². Acești eroi ai Leipzigului și, în ultimă instanță, ai Germaniei nu sunt, ne atrage atenția și Michael Beleites, fost colaborator al Oficiului pentru Administrarea Arhivelor Stasi din Sachsen, în prefața sa la carte: „(...) războinici care au luptat cu sabia. Lor nu le este propriu nimic ce ține de forța militară, din contră: ei au dovedit *curaj civil* în mijlocul unui sistem al DDR-ului militarizat progresiv. Ei au pus în funcțiune rezistența lipsită de forță și, astfel, o participare hotărâtoare la Revoluția *Pașnică*.”³

În anul publicării cărții lui Thomas Mayer, Revoluția Pașnică a fost sărbătorită, la fel ca Revoluția noastră din Decembrie 1989, cu mult tam-tam în Germania. În săptămânalul hamburghez „Die Zeit” a apărut, în septembrie 2009, un articol cu titlu exploziv: *Das Ende der DDR. Welche war die Heldenstadt?/ Sfârșitul DDR-ului. Care a fost orașul eroic?*, în care evenimentele Revoluției Pașnice sunt prezentate din unghiuri diferite de vedere, prin punerea față în față a orașelor Leipzig și Berlin, care „se bat” și acum, din 1989 încoace, pentru titlul de Oraș Eroic.

„Toate marile evenimente istorice din lume sunt povestite de două ori: o dată ca istorie a eroilor, cealaltă dată ca glumă”, își începe jurnalista Evelyn Finger, în articolul sus-pomenit, prezentarea imparțială a meritelor celor două orașe germane în derularea evenimentelor analizate.

Genul acesta nou al ironizării perioadei de cotitură din istoria recentă a Germaniei, așa-numitul *Wendewitz*, „a fost o reacție de apărare la mitizarea națională, care părea să se anunțe cu fluturări de steag la sfârșitul toamnei lui 1989. Dar el era și o anatema contra imprevizibilului transformării revoluționare, contra fricii față de un viitor comun. Astăzi el este, ca formă colectivă a rememorării, consolare și compensație pentru eroii fără nume ai străzii, care nu sunt preamăriți separat”⁴.

Căderea Zidului Berlinului, evenimentul-vedetă al istoriei germanilor ani de-a rândul, a început să își piardă supremația. Astfel, se încearcă o reconsiderare a rolului Leipzigului și Berlinului în anul de grație 1989, prin rememorarea unei cronologii, de multe ori minimalizate, ca și curajul de care au dat dovadă atât grupurile de opozanți din Leipzig, cât și sutele de mii de

---

¹ Thomas Mayer, *Eroii Revoluției Pașnice. 18 portrete de deschizători de drumuri din Leipzig*, Vol. 10, Editura Evanghelică Leipzig, 2009, p. 8.

² *Ibidem*, p. 8.

³ *Ibidem*, p. 9.

⁴ Evelyn Finger, *Das Ende der DDR. Welche war die Heldenstadt?/ Sfârșitul DDR-ului. Care a fost orașul-erou?*, „Die Zeit“, Nr. 39, 17.09.2009.

locuitori ai orașului, care i-au invadat străzile în toamna decisivă pentru mersul istoriei. „Trăim în timpuri ironice, sceptice cu eroii. Deoarece am învățat să ne temem de curajul eroic ca fenomen care însoțește războiul și dictatura. Nefericită țara care are trebuință de orașe eroice! Până acum așa-numita Wende a fost sărbătorită cel mai mult ca și Cădere a Zidului, ca miracol care a venit asupra Berlinului împărțit, precum un cadou, de sus.”⁵

Despre miracol se vorbește nu doar referitor la Berlin, ci și la Leipzig. Un miracol ce va eluda, peste două luni și o săptămână, o mie și ceva de kilometri și va ajunge și la Timișoara, o dovadă în plus că miracolele nu cunosc niciun fel de granițe, fie ele de timp, spațiu, vârstă, naționalitate, religie sau culoare.

În acest sens, Michael Beleites subliniază în prefața sa că „«Minunea» de la Leipzig a fost posibilă doar pentru că atât de mulți oameni și-au riscat conștient viața! Unde altfel s-au demonstrat mai evident curajul civil și puterea rezistenței lipsite de forță decât în acea zi a destinului din Leipzig? Cei 70.000 de demonstrați din 9 octombrie 1989 nu au fost mai puțin «eroi» decât cei portretizați aici”.⁶

Deși i-am enumerat pe cei 18 eroi al Leipzigului în recenzia cărții, doresc să îi mai prezint o dată și pentru cititorii care nu au parcurs numărul trecut. Ei sunt, în ordinea stabilită de autor: Christoph Wonneberger, Jochen Läßig, Thomas Rudolph, Brigitte Moritz, Gisela Kallenbach, Gesine Oltmanns, Rolf-Michael Turek, Michael Arnold, Rainer Müller, Katrin Hattenhauer, Friedel Fischer, Edgar Dusdal, Roland Quester, Kathrin Walther, Jürgen Tallig, Petra Lux, Ernst Demele și Uwe Schwabe.

Despre activitatea lor subversivă și „pe față” am vorbit deja pe larg. O atenție aparte o voi acorda, de această dată, pastorului Christoph Wonneberger, cu care se deschide seria portretelor eroilor din Leipzig. Și asta pentru că acest pastor evanghelic a jucat un rol crucial în declanșarea evenimentelor Revoluției Pașnice din Germania. El a inițiat, încă din aprilie 1982, la Dreikönigskirche / Biserica Celor Trei Împărați din Dresda și, câteva luni mai târziu, în 13 septembrie 1982, la Nikolaikirche / Biserica Sfântul Nicolae din Leipzig, așa numitele *Montagsgebete* / *rugăciunile de luni*. Ele au continuat în fiecare luni, luni și ani de-a rândul, până în 1989, când s-au transformat în *Montagsdemonstrationen* / *demonstrațiile de luni*, cu marea de oameni care a inundat străzile Leipzigului. Până aici, scenele acestea parcă ne amintesc de ceva cunoscut. Un pastor, rugăciuni... Dar evenimentele iau, de aici încolo, o cu totul altă turnură...

---

⁵ *Ibidem*, art. citat.

⁶ Thomas Mayer, *op. cit.*, p. 11.

Odată inițiate de către pastorul Christoph Wonneberger, rugăciunile de luni de la Biserica Sfântul Nicolae din Leipzig au fost coordonate, din 20 septembrie 1982 până în 1986, de către pastorul evanghelic Christian Führer. În 1986 organizarea rugăciunilor o preia pastorul Christoph Wonneberger, la cererea episcopului Friedrich Magirus, același care, doi ani mai târziu, avea să-l destituie din această funcție. Înștiințarea avea să o primească pastorul Christian Wonneberger printr-o scurtă, dar categorică scrisoare: „Dragă frate Wonneberger [...]. Am pregătit, între timp, o nouă organizare a rugăciunilor pentru pace pentru săptămânile viitoare. În ce mă privește, declar încă o dată că sunteți eliberat de misiunea dumneavoastră de până acum.”⁷

Motivul acestei măsuri abuzive și injuste este explicat foarte laconic și destul de vag: „După cum vă este cunoscut, locțiitorul meu, fratele Wugk, v-a explicat, în legătură cu ultima rugăciune dinaintea pauzei de vară, că dumneavoastră înșivă, prin modul dumneavoastră de a acționa, ați renunțat la competența dumneavoastră pentru funcția coordonării.”⁸

De „modul de a acționa” s-a legat și decizia episcopului de Cluj, Gyula Nagy, și a episcopului de Oradea, László Papp, privitoare la pastorul reformat László Tókéș, comunicată prin Circulara din 14 august 1989, chiar dacă, în acest caz, cei doi episcopi au binevoit să dea mai multe explicații pentru hotărârea lor: „Atât conducerea Bisericii, cât și autoritățile statului au dat dovadă de o îndelungată răbdare și îngăduință față de faptele sale, dar, prin tot ce face, amintitul preot continuă să rămână un prost exemplu atât pentru confracții săi, cât și pentru enoriași. Prin faptele și atitudinea sa, Tókéș László s-a autoexclus din rândul preoților Bisericii Reformate din țara noastră.”

Destituindu-l pe pastorul László Tókéș din funcție și ordonând transferul acestuia la Mineu, cei doi episcopi au declanșat, fără voia lor, adunarea crescândă a credincioșilor, inițial a celor reformați, revoltați de măsurile abuzive, și ulterior a celor din celelalte confesiuni existente în România.

Despre izbucnirea, desfășurarea și apogeul evenimentelor din 1989 vorbește pastorul Christian Führer la modul obiectiv, dar și emoționant, în cadrul unui interviu realizat și transmis de DW World / Deutsche Welle World, în 6 ianuarie 2009.

Faptul că ziua de 9 octombrie se anunța ca o zi mai aparte a fost întărit de anunțul apărut în ziare, cum că „se va pune capăt contra-revoluției, dacă nu merge altfel, cu armele în mână”, precum și de o inițiativă a medicilor, care a dat de gândit și a sporit teama deja instalată, precizează pastorul

---

⁷ *Ibidem*, p. 18.

⁸ *Ibidem*, p. 18.

Christian Führer, punctând, mai departe: „Pe 8 octombrie la slujbă au venit medici să ne anunțe că în spitale s-au eliberat saloane special pentru victime, în cazul unei intervenții armate. Cu o teamă cumplită se apropia ziua de 9 octombrie.”

Demonstrația masivă din Leipzig, din 9 octombrie 1989, a fost precedată de o serie de măsuri luate de forțele de ordine, care au fost echipate, până la un punct, la fel ca în Timișoara în Decembrie 1989, cu uniforme de luptă, scuturi și tancuri. Au lipsit din peisajul timișorean al represiunii câinii, care fuseseră, totuși, comandați de Elena Ceaușescu. Erau pregătiți pentru intervenție 8.000 de polițiști și soldați ai Armatei Populare, iar până la ora 14.00 Biserica Sfântul Nicolae era deja ocupată de aproximativ 600 de colaboratori ai Partidului Unității Socialiste a Germaniei. Spitalele au fost dotate cu rezerve de sânge, iar personalului medical i s-a impus să rămână și în schimbul de după-amiază și de noapte.

Afluența oamenilor spre Biserica Sfântul Nicolae și spre celelalte biserici a fost de nestăvilit. Nici măcar de teama unei represiuni armate. Evenimentul este rememorat cu acuitate de către pastorul Christian Führer în cadrul interviului menționat: „Am permis accesul a 6000 până la 8000 de oameni în bisericile din centrul orașului, mai mulți nu puteau intra, dar veniseră cam 70.000. Nu mai puteam ieși din biserică, toată curtea Bisericii Sfântul Nicolae era plină de oameni.”

Oamenii adunați în curtea Bisericii Sfântul Nicolae nu au venit cu mâna goală. Forma de protest declanșată în fața bisericii sau în biserică s-a derulat atât la Leipzig, cât și la Timișoara, într-o ținută și cu o recuzită adecvată. „Toți aveau, subliniază pastorul Christian Führer, lumânări în mâini și lumânările înseamnă renunțare la violență. Ai nevoie de ambele mâini pentru a proteja flacăra și nu poți ține pietre sau bastoane cu mâinile.”

În volumul *Temeswar. Symbol der Freiheit / Timișoara. Simbolul libertății*, semnat de către Hans Vastag, Görgy Mandics și Manfred Engelmann, este surprins episodul adunării enoriașilor în fața casei pastorului László Tókéș, cu referire și la locații ale revoltei de pe meleaguri străine: „În 13 decembrie santinelele sunt retrase în mod surprinzător din fața casei pastorului, fără îndoială, pentru a da impresia că totul este în ordine. La început se adună în fața casei de pe Strada Timotei Cipariu doar femei mai în vârstă cu lumânări în mâini, ca la un priveghi. Din 15 decembrie structura mulțimii adunate este deja cu totul diferită. Securitatea supraveghează din fundal orice mișcare, dar nu intervine. Ea așteaptă. Astfel oamenii devin mai curajoși. Ei știu de la televiziune că în Leipzig, Berlin și Praga revolta a

început asemănător, printr-o adunare de oameni.”⁹

Surpriza autorităților comuniste germane avea să fie foarte mare, iar reacția lor a fost... lipsa de reacție, relatează, în continuare, pastorul Christian Führer: „Ulterior, un membru al SED¹⁰ spunea: «Pregătisem totul, eram pregătiți pentru orice, numai pentru lumânări și rugăciuni nu». Ca atare, poliției nu i s-a comandat să intervină. Dacă ar fi fost aruncate pietre sau poliștii ar fi fost atacați, atunci aveau mână liberă și ar fi fost la fel ca întotdeauna. Așa s-au retras tancurile, fără să tragă, iar noi am știut: RDG nu mai este ce era în cursul dimineții. Atunci mai mult am bănuț decât să știm deja că aici se întâmplă lucruri mari. De înțeles am înțeles mai târziu.”

Lumânările din fața casei pastorului reformat au conferit, pentru început, mulțimii securitate în fața... Securității. Dar odată cu schimbarea centrului de greutate al manifestațiilor, din 16 decembrie, starea de lucruri a scăpat de sub control, iar calea pașnică a dialogului, pe care și-au dorit-o manifestații, s-a pierdut.

Deznodământul acțiunii de protest inițiate în Leipzig în 9 octombrie nu l-a cunoscut, desigur, nimeni dintre cei implicați, nici măcar nu l-a putut intui. În acest sens, pastorul Christian Führer face câteva precizări semnificative: „Nu aveam nicio siguranță. Ne temeam zi și noapte, dar credința era mereu mai mare decât teama. Știam de la Isus despre puterea căii pașnice și că este singura pe care putem merge. Pentru că, atunci când apelezi la violență, devii precum dușmanul, și binecuvântarea lui Dumnezeu te părăsește. Este ceea ce le-am transmis tinerilor în timpul rugăciunilor, iar ei, în mod surprinzător, au dus la bun sfârșit misiunea și au renunțat la violență. Am trăit atunci – ceea ce și astăzi mă impresionează enorm – cum masele au exprimat în două cuvinte binecuvântarea lui Christos: «Fără violență!». Și nu doar au aclamat, ci au și mers consecvent pe calea pașnică. Dacă există ceva ce merită a fi numit minune, atunci acolo a avut loc o minune. Nu ne reușise nicio revoluție, era pentru prima oară, și fără niciun fel de vărsare de sânge. Era, cu adevărat, începutul.”

O minune a avut loc și la Timișoara în Decembrie. Și la Timișoara s-a strigat „Fără violență!”. Dar, din păcate, minunea a fost acompaniată de (re)vărsare de sânge. În Piața Maria, în seara de 16 decembrie, nu s-a tras încă în manifestații, ci s-au operat arestări, continuând apoi cu Județana de Partid, Piața Libertății, Parcul Central-Catedrală, Hotelul „Continental”, Piața Operei, Piața 700, Piața Josefîn ș.a.m.d., unde vor avea să cadă, curând,

---

⁹ Hans Vastag, Górgy Mandics, Manfred Engelmann, *Temeswar. Symbol der Freiheit / Timișoara. Simbolul libertății*, Editura Amalthea, Viena, 1992, p. 114.

¹⁰ SED: Sozialistische Einheitspartei Deutschlands / Partidul Unității Socialiste a Germaniei.

primele victime sub rafalele de gloanțe. Dacă mai adăugăm alte zone fierbinți ale orașului, precum Podul Decebal, Calea Girocului și Calea Lipovei, obținem harta completă a unei Timișoare aflate în stare de asediu.

Dacă în Leipzig armele au rămas tăcute, iar tancurile au încremenit pe locurile lor, în Timișoara, iar apoi în celelalte orașe care s-au solidarizat cu revoluționarii timișoreni, culminând cu Bucureștiul, aceste instrumente ale represiunii au prins rapid viață, luând-o, în schimb, pe cea a demonstrațiilor sătului de comunism și dornici de libertate și democrație. Ironia soartei, în Timișoara și București trupurile manifestaților nu au fost sfărtecate doar de gloanțe, ci chiar și de tancuri, amplificându-se, astfel, grozăvia faptelor derulate în săptămâna Revoluției.

O scurtă trecere în revistă a efectelor intervenției armate în Timișoara și Leipzig ne oferă un indiciu clar asupra faptului că destinul Timișoarei, convergent, până la un punct, cu cel al Leipzigului, se abate apoi dramatic, în toate sensurile posibile ale cuvântului.

În Timișoara, în zonele enumerate mai sus, au fost arestate aproximativ 978 de persoane, începând cu 16 decembrie și terminând cu 19 decembrie. În Leipzig, pe parcursul uriașei demonstrații din 9 octombrie, la care au participat peste 70.000 de oameni (conform unelor date, cifra s-ar ridica chiar la 100.000), nu numai că nu s-a tras, dar nu s-a recurs la niciun fel de forță armată. Arestări au avut loc în Leipzig, în schimb, la manifestațiile precedente, cum ar fi cea din 7 octombrie, cu prilejul celei de-a 40-a aniversări a DDR-ului, la care au luat parte 4000 de persoane, dintre care arestate au fost 210.

Trecând la victime, trebuie să lăsăm deoparte Leipzigul și să ne raportăm, de această dată, doar la Timișoara și, pentru a nu fi individualiști, la București și la întreaga țară, cu precizarea că cele mai multe victime s-au înregistrat după căderea dictatorului Ceaușescu, deci începând cu după-amiaza de 22 decembrie și în zilele următoare.

Nu trebuie uitat că victime nu au fost doar din rândul civililor. Și forțele de intervenție, angrenate în reprimarea Revoluției de la Timișoara, București și din celelalte orașe, și-au plătit tributul.

Se vehiculează mai multe cifre privind victimele Revoluției din întreaga țară: 1104 conform unei statistici a Ministerului Sănătății, 1142 și 1290 conform Secretariatului de Stat pentru Problemele Revoluționarilor, respectiv Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989, cărora li se adaugă peste 3000 de răniți.

Bilanțul acesta al morților a avut un efect imediat asupra aparținătorilor și maxim, prin toate implicațiile care decurg de aici, asupra copiilor. Conform datelor deținute de Secretariatul de Stat pentru Problemele

Revoluționarilor, au rămas fără părinți 748 de copii, fiind declarați urmași de Eroi-Martiri.

Dar a rămâne în viață în urma participării la o revoltă sau la o revoluție nu constituie întotdeauna un prilej de bucurie. Gloanțele și chiar și bătăile din arest au lăsat urme adânci și ireversibile în trupurile, creierele și sufletele celor care le-au încasat, pe care, din păcate, nu le poate șterge nimeni și nimic.

Revoluția din Decembrie 1989 a fost și rămâne o aspră lecție de istorie. O lecție de eroism și demnitate, din care transpare cu limpiditate morala: nemulțumirile sociale ale unui popor nu se rezolvă cu armele în mâini și cu tancurile pe străzi, ci prin calea pașnică a dialogului, pe care au pornit, inițial, la fel ca eroii Revoluției Pașnice din Leipzig, și revoluționarii timișoreni, urmați de cei din întreaga Românie.

Adina **HORNEA ABRUDA**